

Eesti Kohtunike Ühing

Pr Heljo Pikhof
Riigikogu õiguskomisjon
õiguskomisjon@riigikogus.ee

Meie 18.10.2016

Avaliku teenistuse seaduse, kohtute seaduse, politsei ja piirivalve seaduse ning teiste seaduste muutmise seaduse eelnõust (268 SE)

Täienduseks Justiitsministeeriumi 29.08.2016 kirja nr 10-4/6256-1 lisana õiguskomisjonile juba esitatud Eesti Kohtunike Ühingu 04.07.2016 arvamusele juhime tähelepanu, et kehtiva kohtute seaduse § 47 lg 2 p-s 1 sätestatud piirang, mille kohaselt ei või kohtunikuks nimetada isikut, kes on süüdi mõistetud kuriteo toimepanemise eest, olenemata sellest, kas kuritegu on pandud toime tahtlikult või ettevaatamatusest ning kas karistusandmed on karistusregistrist kustutatud või mitte, laieneb kohtunike kõrval ka järgmistele ametiisikutele:

- rahvakohtunikud (kohtute seaduse § 103 lg 2 p 1);
- kohtunikuabid (kohtute seaduse § 115 lg 3);
- riigihangete vaidlustuskomisjoni liikmed (riigihangete seaduse § 119 lg 5);
- notarid (notariaadiseaduse § 6 lg 2 p 1).

Seepärast tuleks kohtute seaduse § 47 lg 2 p 1 võimalikku muutmist vaadelda laiemalt. Lisaks sisalduvad mitmetes seadustes ettenähtud ametisse sisenemise piirangud asjaoluga, et isik on kohtunikuametist tagandatud (sarnased piirangud võivad kaasned ka muudest ametitest tagandamisega – nt kohtute seaduse § 47 lg 2 p-d 2–4 ja 6–8). Erinevalt teistest õiguselukutsetest loetakse kohtunik kohtute seaduse § 101 järgi aga ametist tagandatuks ka siis, kui tema suhtes on kriminaalasjas jõustunud süüdimõistev kohtuotsus, olenemata sellest, kas süütegu oli pandud toime tahtlikult või ettevaatamatusest. Kõnealuse regulatsiooni kaudu laieneb ettevaatamatusest toimepandud kuriteos süüdimõistmisega kaasnev ametisse sisenemise piirang ka järgmistele ametiisikutele:

- kohtutäiturid (kohtutäituri seaduse § 17 lg 2 p 2);
- pankrotihaldurid (pankrotiseaduse § 57 lg 6 p 2);
- saneerimisnõustajad (saneerimisseaduse § 15 lg 7 p 2).

Seejuures on kõigi viimati nimetatute osas muul juhul nähtud ametisse sobimatuse kriteeriumina ette üksnes varasem karistamine (kohtutäitur) või koguni üksnes kehtiv karistus (pankrotihaldur, saneerimisnõustaja) tahtlikult toimepandud kuriteo eest (vt kohtutäituri seaduse § 17 lg 2 p 1; pankrotiseaduse § 57 lg 6 p 1; saneerimisseaduse § 15 lg 7 p 1). Tuleb tõdeda, et selline regulatsioon võiks tuua kaasa endiste kohtunike põhjendamatu ebavõrdse kohtlemise, kui nende kohtunikuametist tagandamise on kohtute seaduse §-st 101 tulenevalt tinginud ettevaatamatusest toimepandud kuriteo eest süüdimõistva kohtuotsuse jõustumine.

Samuti on küsitav erisus, et kohtunikuametist tagandatud isik ei sobi küll kohtutäituriks, pankrotihalduriks ja saneerimisnõustajaks, kuid kohtunikuametist tagandamine ettevaatamatusest toimepandud kuriteo eest ei takistaks isikul asumist advokaadiks (advokatuuriseaduse § 27 lg 1 p 7 näeb üksnes ette, et advokatuuri liikmeks ei võeta isikut, kes on jäetud kohtuotsusega ilma õigusest olla mh kohtunik) või prokuröriks. Advokaadiks ja prokuröriks ei saa olla üksnes isikud, keda on karistatud tahtlikult toimepandud kuriteo eest, olenemata karistusandmete karistusregistrist kustutamisest (vt advokatuuriseaduse § 27 lg 1 p 3; prokuratuuriseaduse § 15 lg 2 p 1).

Arvestades kohtute seaduses ja teistes seadustes 01.08.2016 jõustunud muudatustega (203 SE; RT I, 22.06.2016, 21), mille eesmärk on olnud soodustada ja lihtsustada teatud õiguselukutsete (kohtunik, prokurör, advokaat) vahelist liikumist, tuleks eelnõu 268 SE raames esmajoonel silmas pidada, et mõistlik oleks sätestada vastavatesse ametitesse sisenemise kriteeriumid või piirangud võimalikult ühetaoliselt. Toimepandud kuritegudega seonduvate piirangute võimaliku leevendamise kaalumisel oleks asjakohane hinnata ka seda, kas seaduses sätestatud piirangute kataloog jääks kavandatavate muudatuste järgselt tervikuna tasakaalustatuks. Näiteks ei eelda ka distsiplinaarsüüteo tõttu avalikust teenistusest vabastamine tingimata tahtliku rikkumise toimepanemist, kuid välistab täielikult isiku nimetamise kohtunikuks (kohtute seaduse § 47 lg 2 p 4) või prokuröriks (prokuratuuriseaduse § 15 lg 2 p 2).

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Virgo Saarmets
Esimees